

Рә'јин: филолокија елмлэри намизэди
Шамил САЛМАНОВ

Талыбзадэ К. А.

Т 17 Тэнгид вэ тэнгидчилэр. Јазычы, 1989. 492

ISBN 5—560—00484—7

Китаба Азербайчан ССР ЕА-нын академики Камал Талыбзадэнин Азербайчан тэнгиди вэ эдэби-нэзэри фикринин инкишаф јолуна, эдэби процес вэ онун мүхтэлиф дэврлэрэ мәнсуб көркәмли шәхсијјэтлэринин сәнэт көрүшлэринэ, Азербайчан эдэби фикринин бир сыра милли, спесифик хүсусијјэтлэринэ һэср олунмуш тэдгигатлары, эдэбијјатшүнаслыг вэ тэнгид эсэрлэри, мүасир совет эдэбијјатынын ажы-ажры шәхсијјэтлэри һаггында јазылары дахил едилмишидр.

Т 4603000300—97 217—89
М—656—89

С(Аз)2

© Јазычы, 1989.

ЭДЭБИЈЈАТЫ ИДРАК

Эдэбијјатшүнаслыг, эдэби фикир вэ тэнгид һэр бир милли эдэбијјатын, милли бэдни мәдэнијјэтин ажрылмаз тәркиб һиссэсидир; бунларсыз милли эдэби процес, милли эдэбијјатын тарихини, үмумијјэтлэ, һэр бир халгын тәфәккүр алэмини тәсәввүр етмөк гејри-мүмкүндүр. Чүнки эдэбијјат, һэр бир бөјүк сәнэткарын јарадычылыгы, идеја вэ образлар алэми, јени јаранан эсэрлэр мәнз эдэби-нэзэри тәфсир, гијмэтләндирмэ, фәлсәфи-соснал мәналандырма васитәсилэ өз һөјәтинын давам етдирир, сонрақы нәсиллэрин гаврајышында, мәнәви һөјәтинда јени мөвчудлуг формасы мәннимсәјир. Эдэбијјатшүнаслыгын, тэнгидин дәрки вэ тәфсири васитәсилэ эдэби эсэрлэр, эдэби мејллэр, чәрәјанлар, ахтарышлар вэ көшфлэр битиб-түкәнмәз јарадычылыг процеси алэминә дахил олур, эдэби һәрәкаты јарадыр. Башга сөзлэ, эдэбијјатшүнаслыг, эдэби тэнгид эдэбијјатын өзүнүдәрки, өзүнүтәсдигидир. Эдэбијјат һэр нэ гэдэр јеткин, мүасир сәвијјәлидирсэ, јенидир, онун эдэби-нэзэри, фәлсәфи-соснал дәрки дэ бир о гэдэр јеткин, мүасир вэ јенидир. Чүнки тэнгид, эдэбијјатшүнаслыг өз дөврүнү, өз эпохасыны, мүасири олдугу керәклији эдэбијјат васитәсилэ онун образлары вэ идејалары васитәсилэ дәрк едир вэ гијмэтләндирир. Тэнгид вэ эдэбијјатшүнаслыгын эдэби-мәнәви тәрәггидэ бу мөвгеји онларын јарадычылыг һадисәси кими, ичтимаи шуур һадисәси кими маһијјэтини мүјјәнләшдирир. Академик Д. С. Лихачов тәсадуфи олараг белэ демәмишидр: «Эдэбијјатда реализмин жүксәлиши илэ эдэбијјатшүнаслыг да инкишаф едир. Онлар (јэни реализм вэ эдэбијјатшүнаслыг—Ш.С.) јашыддырлар вэ бу һеч дэ тәсадуфи дејилдир. Эдэбијјатын инсанда инсаны кәшф етмөк вәзифеси, эдэбијјатшүнаслыгын эдэбијјатда эдэбијјаты кәшф етмөк вәзифеси бир-биринэ ујгундур»¹. Мәнз бу хүсусијјэтинэ вэ функцијјасына көрә јазычынын әмәји вэ јарадычылыгы кими тэнгидчинин дэ, эдэбијјатшүнасын да әмәји вэ јарадычылыгы эн жүксәк гијмәтэ, диггәтэ вэ тагдиру лајигдир. Һаггында бу гејдлэримиздэ данышмаг истәдјимиз Камал Талыбзадэ дэ мүасир Азербайчан эдэбијјатшүнаслыгынн белэ көркәмли сималарындан биридир.

Мүһарибэдән сонра эдэбијјатшүнаслыг сәһәсиндэ фәалијјәтэ башлајан һәмкәрлары арасында К. Талыбзадэ, һэр шејдән әввәл, өз эдэби-тәдгигат тәфәккүрүнүн вэ мараг даярәсинин кенишлији илэ, эсэрлэринин методоложи вэ аналитик доринлији илэ вэ бир дэ бүтүн бу кејфијјәтлэрин онун китабларында, мәгаләлэриндэ арамдырмаја

¹ Д. С. Л и х а ч о в. Литература—реальность—литература. Л., 1981, с. 191.

чөбү олунан эңкин фактики сөздү өз материалдын системли, асылтуу төһөлдүн илө сөңилөн эдобијатшунас өз төһөңдүңдир. О, эдобијатшунаслыга кәләндә Азәрбајжан совет эдобијат елми јени идеја-методоложи әсәсләр зәмининдә мүрәккәб өз чәтин бир төшәккүл мәрһәләсини баша үрмәг әрғәсиндә иди; илкин һәндә олса дә, эдобијатшунаслыг милли эдобијаттын мәрксист тарихини јаратмақ вәзифәсини һәјәтә кечирә билмишди; бу мәрксәст сөн дәрәчә кеңиш, чөхчәһәтли материал төһәндәләшдә, иләскә ирси нәшр етмәк сәһәсиндә сөн дәрәчә гижәтәли өз фәјдалы һәһәтләр көрүмшүдә өз бундан башга эдобијатшунаслыгын бир елми оларағ формалашмасы үчүн әзури идејалар, методоложи консепсијалар ишләмәк һазырламышды. Доғрудур, бүтүн бу иләрлә бәрәбр эдобијатшунаслыгын өз вәзифәләри, өз иләрли һәһәти јолунун чәтиңликләри өз мүрәккәбликләри дә аз олмамшыдыр. Эдобијатшунаслыг чөхлу јасәгләр, мөһдүдијәтләрә мәрүз гәләрды, чөхлу көкүл эдәби-тарихи һәндәсләрдән, сөнәктәрләрини јарәдиччәлигынәндән данышмақ, бунлары тәдғигәтә чәб етмәк имкәнләриндән мәрүм иди, ејни замәндә, о, вулгар, доғматик, стереотип сәһәләр мәр јарләрә, шәхән-субјектив тәзғилләрә мәрүз гәләр, өз тәсирләрә уярағ өзү дә сөнәвләр бурәхәр, јәилыш мәјләрә гәһилләрды. Ләкин бүтүн бунларә бәхжәрағ, эдобијатшунаслыг өз сәғләм мәнәви көкүңү дә итирмәк; мәрүмийјәт өз јасәгләрдән, доғматик, гејри-елми, сәхтә төсәвүр өз вәрдишләрдән өз сәғләм, гәбәгчә идеја-методоложи бәшләңгичәнә өз әң әһәләрини кеңириб гөрүјә биләрдә. К. Тәлибзәдә өз тәдғигәтләрини мәнә бәл бир дәрәдә—јәни эдобијатшунаслыга көһнә, гејри-елми бәхшыларын өз үсәләрини дағылмаға, өмүрүнү баша үрмәға, өз дәјәгләрини итирмәјә бәшләдығы, бунун әвәзиндә эдобијатшунаслыгын даһиләндә, дәрһиләриндә јени, чәңлы фикрини, сәғләм мәнәви әсәсләрини фәаллашдығы бир вәхтәдә эдобијат тарихчиси өз нәзәријјәсини кими формалашмаға бәшләјәр; өз мәғәлә өз китаблары үчүн эдәби-тарихи материал төплајыр, ону системләшдирир, үзәриндә тәдғигәт ишини давам етдирир. Умумийјәтә материал төпламақ өз онун үзәриндә арашдырма апармақ бу дәрәдә эдобијатшунаслыга кәлән эдобијат тәдғигәтчәләринин чөхунун илк нәзәр дәрәдә мәзијәтләриндән иди. Бу мәзијәтләри илә онлар С. Мумтаз, Һ. Араслы, М. Ариф, М. Рафилли, Ф. Гәсимзәдә, М. Чөфәри, Ч. Хәндән, Ч. Чөфәров өз бәшгәләринин көрдүју иши давам етдирдиләр. Ләкин бу эдобијатшунасларын әң јәхшылары үчүн нәңкин јени мәнәбү өз архив сөнәди материалы үзә чәхәрмағ, һәм дә үзә чәхәрәлән материал әсәсиндә јени тәдғигәт мүнәсибәтә, јени тәдғигәт консепсијасы ишләјиб һазырламағ он сәмијәви хусусијәтләрдән иди. Әлһинчә иләрли бәшләңгичәндән етибарын эдобијатшунаслыгын бу истағәмәтдоки ахтарышларында өз иңкишафында К. Тәлибзәдә биләвәситә јәхәндән иштирак етмиш, өз әсәрләриндә милли эдәби-тарихи процесин мүрәккәб дөврләрини өз проблемләрини әсәс тәдғигәт объект сәңмишдир. О вәхтә Азәрбајжан эдобијаттын бәлә мәсәләләриндән бири, бәлкә дә әң үмдән XX әср эдобијаты иди. 30—40-чы иләрдә эдобијатшунаслыг бу дөврү өјрәнәркәң шәкиснә һәһәтләрә јәнашы, мүрәккәб бир эдәби мәрһәләнин мүбаризәләрини өз диалектикасынә көстәрмәклә бәрәбр ејни замәндә бу дөврүн эдобијаттына мүнәсибәтә давамлә стереотипләр, схемләр дә јарәтмишды өз эдобијатшунаслыг узун мүддәт бунлардән хиләс ола билмәмишдир. К. Тәлибзәдә иләк тәдғигәттиңи XX әср романтик поезијасынын бөјүк нумәјәндәләриндән бири Аббас Сәһһәтә һәср етмәклә бир тәрәфдән һәм өзүнүн әсәс тәдғигәт объектини, әсәс тәдғигәт дөврүнү мөзәјјәләшдирир, һәм дә бүтөвлүкдә һәмин мәрһә-

ләнин эдобијаттына, хусусән дә романтик поезијасына јени елми мүнәсибәтини јарәнамасына әмин һазырләрдир. «Аббас Сәһһәт» монографиясы» (1956) бир нәч чөһәтдән эдобијатшунаслыга јени иди. Нәр шәјдән әвәл, о, эдобијатшунаслыгымызда романтик монографик тәдғигәти тәмсил едирди. О вәхтә гәләр XX әср эдобијаттын реалит чөрәјәни даһа чөх тәдғигәт олуңур, өјрәнәлдир, романтик эдобијат нисбәтән көкәдә гәләрды. Буна көрә 50-чи иләрдә бирдән бирә М. Гәди, А. Сәһһәт вә А. Шәһгә һәндәндә монографик тәдғигәтләрини јарәнамасы эдобијатшунаслыга мәнәб һәндәс иди. К. Тәлибзәдәнин монографиясы һәм А. Сәһһәтин дөврүнү, мүнәтин илән едән фәктик материал өз сөнәд чөһәтдән, һәм дә онун поезијасына, бу поезијанын мәзмунуна өз идејаларына, бәдди өз үсәлү хусусијәтләрини вәрилән төһәлә чөһәтдән елми бир әсәр иди. Доғрудур, бурада һәдә романтизмнин XX әср эдобијаттындакы мөвгәјинә өз јеринә нәзәри бәхыш чәтәшмәрдир, јәни әслиндә һеч мөһлиф илә өз гәршысына бәлә бир вәзифә гәтмәрдур. Ләкин А. Сәһһәт јарәдиччәлигынә идеја өз поэтик хусусијәтләринин монографияда елми шәкилдә ачылы көстәрилмәси мөзәјјә һәм нәдә онун поезијасынын романтизм илә шәрһәлән төрәфләрини кәрмәјә имкән вәриди. Сонрақы иләрдә, мәрүм олдугу кими, романтизмнин XX әср эдобијаттындакы мөвгәјини тәсдигәндә өз бәрпәсәндә эдобијатшунаслыг өз елми вәзифәсини јүксәк сөнвијәдә јеринә јетирди өз биз бу ишдә бундан әвәл јарәән монографияларын, о чүмләдән «А. Сәһһәт» монографиясын мәнәб ролуну хусусән гижәтәләндирмәлики.

К. Тәлибзәдәнин бир эдобијатшунас кими дигәтәләјиғ мәзијәтләриндән бири онун истиснасыз бүтүн әсәрләринин өз тәдғигәт идеясынн өз истағәмәтинин бүтөвлүју илә, консептуал үмумийли илә сәңиләсидир. Онун гырх ил әрзиндә јазмыш олдугу бүтүн әсәрләрини, дәмәк олар ким, әсәс материалы өз тәдғигәт предмети XX әср эдобијаттыдыр. К. Тәлибзәдә әсәрләриндә, тәдғигәтләриндә бу дөвр эдобијаттын системли төһәлинин вәриши, онун әсәс идеја өз естетик чөрәјәндәрини мөзәјјәләшдирмишдир. Бу мәнәдә А. Сәһһәт һәндәндә монографиядан сонра онун «Гөркү вә Азәрбајжан» монографиясынн јазыб чәп етмәси (1959, рус диллиндә) әлимин һәм өз тәдғигәт материалына, һәм дә XX әср эдәби процесин елми мәрәғәтин ардычыл олмасына нумәјиш етдиләрди. Ләкин әсәрин елми әһәмийәтјини, әләттә, јәлиңы бунунда илән етмәк доғру олмады. Бурада биз онун совет эдобијатшунаслыгын о вәхткы чөх мүһүм өз мүрәккәб бир проблемә—эдәби әләгәләрә, милли совет эдобијатлары арасында тарихән төшәккүл тәләп үмумийли хусусијәтләринә һәср олунмасынн мүтләг гејд етмәлики. К. Тәлибзәдә бу мүрәккәб проблемини һәһәти үчүн М. Горкинни Азәрбајжан һәјәти илә, Азәрбајжан мәдәнијјәти өз эдәби процес илә чөхчәһәтли әләгәсини әсәс мөвзү сәңмәси дә тәсәдүфи дејди. Мәнә бу мөвзунун вәриди кеңиш имкәнләр вәсәтәсилә К. Тәлибзәдә илк нөвбдә монографияда ингилаби мүбаризәләр дөврүндә Азәрбајжан бәдди мәдәнијјәтинин мәнәзәсини бәлә көстәрир, ингилаби идејаларын тәсир илә милли бәдди фикрини нәрәһәт ахтарышларыны, јарәдиччәлиг сәңмәсини өз идејаларының өн планә чөкирди. К. Тәлибзәдә эдәби әләгә проблемини ишләрән эдобијаттын өз милли сәңмәсинә нәчә гөрүбү сәхләмәсини, милли хусусијәтләринин дәрһиләмосини өз иңкишафтына өз тәдғигәтә әсәс вәзифәләри сәвијәсиндә ишығләндирды.

Бәләликә, илк ики монографияда К. Тәлибзәдә XX әср эдобиј-

* Монография 1949-чу илде тамамланышы өз һәмизәдәлик диссертәсијасы кими һөмин илдә дә мүдәфиә олунмушдур.

рин эн һәмчли бөлүмүнү «Азәрбајҗан әдәби тәңгидинин әсәс чәрә-
жанлары» мөвзусу тәшкил етмәкдәдир. Јазар бу чәрәжанларын анчаг
1905—1917-чи илләр арасында оланларын нозәрә алмышдыр... Әсә-
рин икенин һиссәси мәрһум Фиридунбәј Көчәрлијә тәһсис едилмиш-
дир. Хатирәси пәк әзиз олан бу дәрәли азәри әдәбијјатчысы һаггында
нә сөйләнә, аздыр. Хатирәси әзиз олдуғу гәдәр, әсәрләри вә көрүшләр-
ри дә чана јахындыр. Ејни шәј јазарын әсәриндә мүстәғил јәр әјыр-
дығы Сәјид һүсәји һаггында сөйләнилә биләр. Әсәрдә бу киши јаша-
дылдығы үчүн Талыбзадәјә һагг вермәк көрәкдир»¹. «Түрк дили вә
әдәбијјаты енсиклопедијасы»нда исә К. Талыбзадә һаггында бу сә-
тирләри охумаг мүмкүндүр: «Чагдаш азәри әдәбијјатынын гүдрәтли
гәләмләриндән мүнәггид Камал Талыбзадә әдәбијјат тарихчилији илә
тәңгидчилији бәрәбәр јүрүтән, бу ики әдәби сәһәни әсәрләриндә мү-
кәммәл бир синтезә улашдыран бир јазардыр»².

Бу, һаггигәтән дә беләдир. К. Талыбзадә сөзүн кениш мә'на-
сында әдәбијјат тәдгигатчысы вә тәңгидчисидир. Тәдгигаты вә тәң-
гидчи тәфәккүрү, фәалијјәт вә дәркәтмә методлары онун әсәрләрин-
дә бир-бириндән ајрылмаздыр. Башга сөзлә десәк, К. Талыбзадә тәң-
гидин јалныз өтән мәрһәләләрини, гајнагларыны вә мәнбәләрини
тәдгиг етмәклә мөшгул олмур; тәңгидин мүасир, чагдаш вәзидијјәти,
проблемләри, вәзифәләри дә ону ејни дәрәчәдә дүшүндүрүр, нараһат
едир, фәал вә аналитик марагына сәбәб олур. «Тәңгидимиз һаггында
гејдләр» (1967), «Әдәби ирс вә варисләр» (1974), «Санәткарын шәх-
сијјәти» (1978) кими китабларына, тәңгиди топлуларына дахил олан
мәгәләләрдә, очеркләрдә вә тәдгигатларда тәңгидин дүнәни вә бу-
күнү, тәңгиддә тарихчилик вә мүасирлик гаршылыгы тәмәс вә үнсиди-
јәтдә, гаршылыгы тә'сир процесиндә, бир-биринин ишығында өјрә-
нилир, арашдырылыр, дәрк олунур. К. Талыбзадәнин әсәрләриндән,
көрүшләриндән, вәтәндашлыг вә мә'нәви әһ'әләриндән данышдығы
М. Ф. Ахундов, Ф. Көчәрли, С. һүсәји, М. Ариф, С. Вурғун, һ. Мәһди,
М. Рәфили кими сәләфләри дә белә тәңгидчи вә әдбијјатшунаслар-
дан олмушлар.

К. Талыбзадә мәгәләләр топлусунун бирини «Әдәби ирс вә ва-
рисләр» адландырмашдыр. Мән белә дүшүнүрәм ки, бу сөзләр К. Та-
лыбзадәнин әсәрләринин, бүтүн әдәбијјатшунаслыг фәалијјәтинин
үмуми тәдгигат ролуну, пафосуну, мә'нәви вә методоложи мөвгејини
чох дәғиг вә дүрүст ифадә едир. Доғрудан да, К. Талыбзадә өз әсәр-
ләриндә јалныз XX әср башлангычынын тәңгидини јох, бүтүн әср-
ләриндә тәңгидин башга мүрәккәб мәрһәлә вә проблемләрини дә тәд-
гиг етмишдир. Онун тәшәккүл илләринин тәңгиди вә әдәбијјатшунас-
лыг тәрүбәләрини үмумиләшдирән мәгәләләри, 60—70-чи илләрин

тәңгиди вә әдәбијјатшунаслыгы һаггында ичмаллары, очеркләри бү-
төвлүкдә тәңгиди ваһид, ардычыл бир процес һалында тәдгиди ба-
хымындан әһәмидијјәтдир. Буиндән әләвә Б. Чобанзадә, М. Ариф,
һ. Мәһди, С. Вурғун, М. Ибраһимов, М. Чәфәр, М. К. Әләкбәрли
вә башгалары һаггында мүхтәлиф илләрдә јаздығы мәгәләләрдә дә
мүасир тәңгидин тарихи вә нәзәри аспектләри ишыгландырыл-
мышдыр.

Өз тәңгидчилик фәалијјәтинин бу истигамәтини Камал Талыбза-
дә јени китабында да горујуб сахламышдыр. Китабын ады, јәни
«Тәңгид вә тәңгидчиләр» сәрләвһәси дә бурада тәсәдуфи сечилмәмиш-
дир. Бу, доғрудан да тәңгид һаггында, тәңгидин бир сәнәт, бир јара-
дычылыг кими мә'нәви вә вәтәндашлыг миссијасы һаггында, онун
тарихи вә мүрәккәб јоллары, дөврләри һаггында, халғын ичтиман вә
соснал тәрәғисиндә, мәдәни гуручулуғунда тәңгидин ролу һаггында
көркәмли алимин, әдәбијјат мүтәхәссисинин, вәтәндашын узуниллик
ахтарышларынын вә дүшүнчәләринин топлусудур! Ән гәдим, ән узак
әсрләрдән, јәни тәңгид һәлә бәдди әдәбијјатын бәтниндә, бәдди об-
разын маһијјәтиндә ифадә олундуғу мәрһәләләрдән тутмуш заманы-
мыздак Азәрбајҗан тәңгидинин, әдәби фикринин кеңдији бөјүк, чәтин
мүрәккәб јоллары, ахтарышлары, онун бөјүк сәләфләри Камал Та-
лыбзадәнин бу китабындакы мәгәләләрдә, очеркләрдә, тәдгигатлар-
да, ичмал вә ресензијаларда фәал, чанлы, аналитик тәңгиди фикрин
мәркәзиндә дурур. Тәңгидин дүнәни вә мүасирлији—заман е'тиба-
рилә китабын әһәтә миг'јасыны белә тә'јин етмәк даһа доғру олтыды.

Кечирдидимиз дөвр—јенидәнгурма, јенидән гижмәтләндирмә вә
јенидән дәркәтмә дөврүдүр. Бурада тәңгиди тәфәккүр үчүн мејдан
кенишдир, тәңгидин гаршысында ачылан үфүгләр нәһәјәтсиздир.
К. Талыбзадәнин бурадакы мәгәләләрини, очеркләрини, ичмалларыны
бир күл һалында охујаркән дә истәр-истәмәз тәңгидин бу инги-
лаби процесдәки ролу һаггында, вәзифәләри вә имканлары һаггында
дүшүнүрсән. Инди һеч нә тәңгидин ити, чанлы, тәләбкар диггәтиндән
јајынмыр. Һәр шәј тәңгидә мә'руздур. Заман тәңгиди тәфәккүр за-
маныдыр. Белә заманда тәңгидин өзүнүн кеңдији јола нәзәр салмаг,
тәңгидин дахили, мә'нәви вә профессионал имканларыны үз чыхар-
маг вә ишә салмаг сон дәрәчә фәјдалыдыр. Биз инанырык ки, Камал
Талыбзадәнин охучулары тәдгид олунан бу китабы дә һәмнин ишдә
охучуја јахындан көмәк едә биләчәкдир. Лакин биз бурада бир му-
шаһидәмизи дә охучуларла бөлүшдүрмәк истәјирик. Бу гејдләри јазар-
кән Камал мүәллимлә тез-тез сәһбәт етмәли олдуғ. Белә сәһбәт
әснасында биз мүәллифин өз јени китабынын охучулар тәрәфиндән
нечә гаршыланачағы үчүн кечирдији һәјәчаны, нараһатчылығы һисс
етдик. Е'тираф едим ки, тәңгидчинин бир мүәллифи кими бу һисси
мәнә тәбини вә гануни тә'сир бағышлады. Охучу китабы нечә гаршыла-
јачаг? Бурадакы фикир вә консенсијалар ону дүшүндүрәчәкми? Охучу-

¹ «Туркијат мәчмуәси», 1972, с. 277—280.

² «Түрк дили вә әдәбијјаты енсиклопедијасы», ч. 2, сәјм 6, с. 426.

нун китабдан алдыгы тээссурат узунмүддөтлү олачагмы? Белә дүшүнчәләр һәр бир мұәллиф үчүн тәбиидир. Лакин Камал Талыбзадәни дүшүндүрән, һәҗәчанландыран јалныз бу дејилдир. Ону дүшүндүрән мұхтәлиф илләрдә јазылан бурадакы мәгаләләрин, тәдгигатларын охучуда инди, мәнз јенидәнгурма дөврүндә нечә тээссурат ојатмасы мәсәләсидир. Ахы мұәллиф бу мәгаләләри нечә вар, о чүр дә јенидән охучунун мұһакимәсинә верир. Оилары дәјишдирмәдән, фактларә, әдәби-тарихи һадисәләрә мұнасибәти «редактә етмәдән». Бизчә, бу, доғру һәрәкәтдир. Әслиндә бу, белә дә олмалыдыр. Әлбәттә, олсуни, мәгаләләрдә дүнән үчүн мәғбул сајылан, инди охучуну разы салмајан мұәјјән рә'јләр, гүјмәтләр, мұлаһизәләр вар. Бундан Камал Талыбзадәнин китабы, мәнчә, өз әһәмијјәтнин итирмир. Чүнки бурадакы мәгаләләр һәинки билик, мә'лумат верир, һәм дә чанлы, фәал, полемик мұнасибәт јарадыр. Мәнчә, бу, Камал Талыбзадәнин китабынын ән јакшы, ән мұсбәт тәрәфләриндән биридир. Ахы әдәбијјаты, бәдин образлар әләмини идрәк тәнгидин, әдәбијјатшүнаслаығын хуәу-сийјәти вә вәзифәсидир. Идрәк исә һәмишә ахтарыш вә кәшфдир! Һәнгәт вә ме'јарлар ахтарышы!

ШАМИЛ САЛМАНОВ

Тәнгид вә әдәби
Тәјат